

СЭКП Тыва обкомунун сески пленуму

СЭКП ТК-ның сентябрь Пленумунун түннелдеринин болгаш областың көдээ ажил-агыйын улам ыңай хөгжүдөр талазы-биле областың партия организациязының сорулгаларының дугайында

СЭКП обкомунун секретары эш С. К. Тованың плеткелниң талазы-биле саналдар

Илеткелдиң талазы-биле санал, шүгүмчүлөд калбарган. Пленумунун киржикчилери көдээ ажил-агыйын улам ыңай хөгжүдөр талазы-биле партияның болгаш чакыткыч хемчеглерин чаргыс эл-сепкилден дөңсөткөн, областың колхозтарының, МТС-теринин болгаш совхозтарының ажилында четпестерин илереткен, партия, совет, ажил-агыйн органның көдээ ажил-агыйын удуртуп турарында четпестерин бөлүгүшүрүп чакырылганын шүгүмчүлөдү.

Бир дугаарында СЭКП Танды райкомунун секретары эш **Зайцев** сөз алган:—Танды районун бүгү ажилчы чоннары болгаш көдээ ажил-агыйнын ажилдакчылары сентябрь Пленумунун доктаалын чакыс эл-сепкилден дөңсөткөн. Көдээ ажил-ишчилерин социалисттик көдээ ажил-агыйнын бүгү адырларына улам ыңай көдүрүшкүнүнү чеңдип алырының тодаргай сорулгаларын чугаалайып, районун партия, совет, көдээ ажил-агый органның көдээ ажил-агыйын удуртуп талазы-биле ажил-чорудулганында улуг четпестерин илеретип, турарлар. Четпестер бисте бар. Кадрларын шилеп алырының болгаш кижилеринин айтырылганын эргендиргээни турган. Ол дугайын көдээ ажил-агый адырларында четпестер херечилеп турар. «Кызыл партизан» колхозта каракул хойларнын сайзыралы ам-даа четпес, колхозтун оон ап турар оорутка өспөдөн. Чүгө дээрге, ында зоотехниктиг хемчеглерин эки ажылгаан, малдын азыралын болгаш ажалгаан экижиптөөн, үрежилде ажилы кошкак тургустунган. Күрүнөгө дужаап турар каракул хураганар кештери колдуунда-ла үш, дөрт сорттулар-биле кызыгаарлатканын турар. Мыйыстыг бода малдын, хаванын продукттулуу бедивези, чылгы малдын уксаанын шынары экижиптөөн.

Чер ажилынын культуразын бедидер, дүжүтүү өстүрөр дээш демиселинсиз дыкка кошкак. Сорттулду тарылгавыс бүгү тарылга шөлүнүн чүгүлө 45 хуузу болуп турар, а «Элегс» совхозу ону мурнаын тарыаан. Агротехниктиг чурумуну чугула негелдези болуп тарылга шөлдөрүнүн сугарылаанын чорударын ам-даа чеңдир үнелөөн-дир бис дээрзин миннир херек.

Көдээ ажил-агыйга удуртулганын четпестеринин дугайын чугаалавышпаан, эш Зайцев СЭКП обкомунун бюрозунун база облкүсүсмонун ажилында четпестерин илеретип шүгүмчүлөдү.

—Районнарда область организацияларын удуртулганы оперативтик эвес, тодаргай дузаламчылары чыгыс болуп турар. Районун колхозтарынын мал одарлардыр черлерин шынчылөп көөр дугайында айтырынын облкүсүсмонга хөй удаа тургузуп келген бис. Ынчалза-даа тодаргай түннел мынчага чеңдип алдымаан. Колхозтарның мыйыстыг бода малдарына одар чеңдешпей турар.

Областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин МТС-тер кылдызынын начальниги эш **Зайцев**ниң чугаалааны болза:—Көдээ ажил-агыйнын хөгжүдөлүсүнүн талазы-биле партиянын болгаш чакыткыч салган сорулгаларын амыдыралга боттандырып МТС-тер шиптирлиги ролду ойнаар. Ынчаарга бистин МТС-теривис дыкка четпес ажилдап турар. Оларда күш-ажылдың бүтүрүшкүчү чакыс болуушаан турар. Ол болза, бүдүрүлгө планнарын, колхозтарнын мурнуна керээниң хүлээлгелерин күүсетпезинге чеңдирген. МТС-терге кадрлар белеткелдерин экижидерин байдал негеп турар. Техниканы долзуу-биле ажиллап билир тускай эртемнигер биске херек. МТС-терге кадрлар белеткелдеринин кол сууру болуп механизация школазы багай ажилдап, бо өөредилге чынында 375 механизаторларын белеткээр планын тургаш, амгы үедө чүгүлө 150 кижини хүлээп алган. Өөредилгеге таарымчалыг байдал ында тургустунмаан.

МТС-терге капитал тудуушкунун өстүрөр херек. Ам Кызылда тускай тулду-монтаж конторазы тургустунуп турар, ол болза, МТС-терин эргежок чугула тулду дериглерин биле чепсегээр ужурулуг. Ол албач черинге ялы-бүрү профессионаларнын кадрлары херек, а олар бисте дыкка өзөш. Оон-биле «кады областын МТС-теринин» 1954 чылда капитал тудуушкунунга чеңдип миллион ажил рубль бердинген. Ол хөрөгүнүн чөп ажылгаар төлөдө. МТС-терге тулду

кадрларын белеткээр хемчеглериниң соругарлатпайн чорудары негетинин турар.

Чая-Хөл районунун көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин начальниги эш **Попов** болза, көдээ ажил-агыйга удуртулганын четпестеринин фактылары ол районда база барын миннип чугаалаан. Көдээ ажил-агый культураларын дүжүтүү, мал ажилынын продуктулуу бисте дендин чакыс. Ол болза, чер ажилынын культуразын бедидер дээш, малга бажыг чөм суурну тургузар дээш бистин эн-не кошкак ажилдап турарыныстың көргүзүү болуп, а область организациялары биске чогуру дузаламчылар көргүсөйин турар. Терезин бузанын тудуун доозарынын хуу-саазы шагдала эрткен. Колхозчулар ол ажилдын бүдөрүн күзөп турар. Көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин суг ажил-агый эргелели база меливодстрой конторазы, оон удурткучлары эштер Баев болгаш Перевозчиков чогуу чүну кылып олурарлар, а үстүнде турар органны олардан негелдени чүгө кылбазып? Бир фактынын чугаалавын баар арга чок, чүл дээрге, ийн чыл бурунгаар областың суг ажил-агый чери бистин районуга «С-80» деп тракторну аппарын каанкан. Колхозтарын сугтарылга бугаларын алгыдарына оон ажылгаарын чөпшээрэр дугайында дилегин облкүсүсмон даргазынын оралакчысы эш **Козленко**га база областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин начальниги эш **Тадар-оол**га хөй удаа кирипкен бис. Ынчалза-даа айтырыг шиптирлетимен болгаш ол күчүлү машина ам-даа ажилдап чок чыгышпаан. Областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелели планнашкын кыларда, районнарын экономиказын эки билбес байдаларын көргүзүп турар фактылар бар.

Чадаанада көдээ ажил-агыйнын дуржулга станциязынын эртем ажилдакчысы эш **Полковников**аның саналы солун болган. Областың ажил-агыйнын кол адыры болуп мал ажилы партиянын болгаш чакыткыч салып турар негелделеринин денелинде ыракта-ла хождуп турар фактыларын ол шын илереткен. Каракул хойларын сайзырадырын ижур-дузанын үнелевейн турган дугайында Танды районун көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин начальниги эш **Түрген-оол**ду ол чидин-биле шүгүмчүлөдү. «Кызыл партизан» колхозу каракул хойларын областа бир дугаар өстүрер артельдерин бирээш. Оон ажилында чамдык көскү чедишкннер бар. Ол чедишкннерин быжылаарынын болгаш өстүреринин хемчеглерин сөөлгү үедө алдымайн турар. Каракул хойларын үрежилге ажилдары чорутунаан. Колхозтун удурткучлары үрежиткен 150 баш хойларын күрүнөгө ыяавыла дужаар ыткө кириген.

Чөөн-Хемчик районда хойларын каракулчулар ажил чүгө эгелеп турар. Ынчалза-даа районун удурткучлары бо ажилчө оварычма салбаан. Районун көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин начальниги эш **Чернышев** эш **Полковников**а шүгүмчүлөдү. Дуржулга станцияга садып болуп үрежиткен каракул хойлар бар. Ону колхозтарга тарадыр дугайында хемчег алырынын орнуна, эш **Чернышев** болза, «биске силернин хойларын херек чок» деп чугаалап бөдүрүкчүлери районда дыкка чеңдешпес.

Областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелели бо ажил-агый база-ла дыкка эргей удуртуп турар. Чүгүлө план кылырынга кызыгаарлатынган, а ол планын амыдыралга боттандыра дугайында практиктиг ажилдар чорутпайн келген.

Кая-Хөл районда «Большевик» колхозтун даргазы эш **Паздерин** бодунун колхозунун ажил-ишчилеринин күш-ажылчы чедишкннерин чугаалаан: бистин колхозувус областың мурнакчы артельдеринин денелинде чеңе берген. Ол дугайын артельнин мал ажилынын талазы-биле бо чылын чеңдип алган көргүзүлгери херечилеп турар. Социалистик чарыштын түннелинде бистин малчынаривыс малдын бүгү чүзүн-нерин өздүсезинин планын күүсеткен. Тодаргайлаарга: чылгыны—

111 хуу, мыйыстыг бода малды—103 хуу, хаванын—127 хуу күүсеткен. Эштер **Долгова**, **Санарова** олар хаванын эки өстүргөш, немелде төлөвир кылдыр 15 хаван оолдарын алганнар. Оон эске-даа мурнакчы малчынар бисте бар. Инектерден сүт саалдазынын хемчээли бедээн.

Районун көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин тускай эртемнигер биске эки дузалашкан чүө болза, чедишкннер оон-даа хөй болуп ийк. Мал эмчизи эш **Качайкин** сөөлгү үедө биске шүүт келбестезин, ветеринария ажилдакчысы эш **Леонов** фермаларга чоруп турза-даа, мергежилдиг дуза көргүсөйин турар. Бистин колхозувус көдээ ажил-агыйнын тускай эртемнигеринин дузаламчызы-биле мал ажилынын продуктулуу улам бедидип шыдаар.

Колхоз тараанын эки дүжүдүн алган. Колхозчулар күш-чүнүдүн санын 3 килограмм чедир тарааны алыр аргалык болган. Сарыг-Сеп МТС-ен комсомолчу эш **Руководств**инин механизаторлар бригады биске эки ажилдап берген. Бригада оналдаларын күүсетпешпаан, 10 тонна кывар чүүлду камнап алган. Келер чылын механизаторлар-биле кады ажилдакылга бисте база-ла чаа-чаа чедишкннерлиг болуп шыдаарывыс чигиниң чок—деп, эш **Паздерин** чугаазын төндүргөн.

—Көдээ ажил-агыйын улам ыңай хөгжүдөр дугайында партиянын болгаш чакыткыч төөгүлү шиптирлерин бистин районуң ажилчы чоннары улуг өөрүшкү-биле хүлээп алган—деп, СЭКП Өвүр райкомунун секретары эш **Лопсан-Серен** бадыткап чугаалаан.—Совет чакыткыч дорт дузаламчызынын ачызында районун колхозтары нитиин ажил-агыйында көскү чедишкннерлиг болган. Ынчалза-даа боттарывыс четпес ажилдап турар бис. Артель байлаан өстүреринге бар курлавырын болгаш аргаларын ыракта-ла четпес ажиллап турар бис. Районун мал ажилында улуг четпестер бар. Чыл бүрдө-ле мал чөмөнинин белеткелерин, кажарлар тудуушкунунун планы күүсетимейн келген. Оон түннелинде мал бажы чидирлиги болуп, малдын үрежилде ажилы эртемниг үндөсиге тургустунмайн, оон продуктулуу бедивейн турар.

Чер ажилынын культуразы оожум көдүрүлүп, сугаттыг чериниң хемчээли дыкка кызылрүп турар. Чадаана, Тес-Хөл МТС-тери бистин колхозтарывыска ажилдап өзөр кереэлиг хүлээлгелерин күүсетпийн турар. Ол МТС-териниң удурткучлары. Өвүрүн колхозтарынын дугайында сагыш салбайн, харын бисте безин барбайн, артельдерин ажил-агыйын херекке албайн турарлар.

Барыын-Хемчик райкүсүсмон даргазы эш **Красный** санал бергеш, областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелели чер тургузуунун ажилы оожум чорудуп турарын шүгүмчүлөдү.—Мынчага чедир районун колхозтарынын хөй кезин оларга чери быжыгыл бээр дугайында күрүнө актызын албаан. Оон ужурунда колхозтар боттарынын ажилгаар черлерин билбес. Барыын-Хемчик районга колхозтар аразынын электростанциязын тургузарынын эргежок чугулазынын дугайында түннел чок чугаа ам ийн чыл чоруп турар. Колхозтарын организас, ажил-агыйын быжылаарынга ындыг электростанциязы улуг ролдуң болуп ийк, ынчалза-даа чугаа ажилхерекке шилчивейн турар.

Би-Хем МТС-тин директору эш **Балабановтун** чугаалааны болза:—Бистин МТС бодунун ажилын элээн экижиткен. Колхозтарга хоу ажилынын кол көргүзүлгери чогуру доктаатынган хуу-саада, агротехниктиг негелделер өзугаар чорутпган. Хойларын электри-биле кыргырынын планы күүсетинген. Ынчалза-даа четпестер бар. Трактор паркынын ажилгальнын көргүзүлгери ам-даа чакыс. Колхозтарын мал ажилын механизастаарынга МТС кошкак дузалашкан. Четпестерин узуткаар база дүжүтүү бедидер талазы-биле хемчеглерин ап турар бис. Оон түннелинде колхозтарда күскү ангыс «ер аңдарылазынын» планы күүсетинген, чылын аңдарган бир муң чыгыс гектар черин катан аңдарылазын чоруткан.

Механизаторлар МТС-тин штадыкче шилчип кээп турар, ынчаарга МТС-те чуртталга фондузу ыракта чедишпес. Бажынарнын чедир турар ужурулуг. Оон ыңай 35 тракторларга септелге мастерскаязынын бажынын тудуун доозар ужурулуг бис. МТС-ти акшаландыра, тудуунчу чугула дериглери-биле хандыра дугайында бистин дилээвисти областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелели үнелевейн турар.

Ырак районнарын оперативтик удуртулга-биле хандырайын турар дугайында СЭКП обкомунун бюрозун болгаш облкүсүсмонун Тожу райкүсүсмонун даргазы эш **Биче-оол** шүгүмчүлөдү.—Тожу району үнүш үнөмс дээр хөвнөр область организацияларынын чамдык удурткучларында бар. Бистин району чамдык тараа культулары болгаш ногаалар, картофель эки үнүп болурун практика көргүскөн. Районун колхозтарынга практиктиг дузаламчыны көргүзери, ынаар мергежилдиг тускай эртемнигерин чорудары негетинин турар.

СЭКП Кызыл хооромунун секретары эш **Степанов** санал берген. СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын амыдыралга чедишкннерин боттандырыпчө уланган ажилдарын партиянын хоорай комитеди база чорудуп турарын болгаш моон сонгаар практиктиг сорулгаларын ол чугаалаан. Пленумун материалдарын хоорай чурткачларынга пропагандалаар ажил калбарган. Хоорайда көдээ ажил-агый талазы-биле тускай эртемниг азы мурнунда көдээ ажил-агыйга ажилдап чоран 100 чыгыс коммунистер бар. Трактористер, комбайнерлар, механиктер оларын МТС-тер болгаш колхозтарже ажилдап чорурун чөпшээрээрин дилеп, билдиришкннер кирип турарлар. Хоорай организациялары Кызыл көдээ районун колхозтарынга шеф дузаламчынын күштелдерин ужурулуг. Ол ажилды экижидип турар организациялар бар. Колхозтарга дузаламчы көргүзөрүнүн планын безин ам-даа кылып албаан организацияларын эш **Степанов** адаан. Көдээ ажил-агыйга дуза көргүзөр үлөтүр черлеринин, кадрлар белеткелериниң школарыннын ажилын экижидеринин чугулазын ол чугаалаан.

Көдээ ажил-ишчилеринин ортузунга партиейи-политиктиг ажилды, көдээ ажил-агый эртемниг пропагандазын күштелдеринин эргежок чугулазын СЭКП обкомунун пропаганда болгаш агитация кылдызынын эргелекчизи эш **Курбатский** ук пленумга онзалап чугаалаан. Би-Хем МТС-те агитация-массалыг ажил эки тургустунмаанын, СЭКП Улуг-Хөл райкомунун секретары эш **Самба** көдээ ажил-агыйнын эн-не бөдүүн айтырылганын безин билбейн турарын, көдээ ажил-агыйнын тускай эртемнигеринин ортузунга политиктиг кижизидилге ажилы Бай-Тайга, Улуг-Хөл районнарда четпес чоруп турарын эш **Курбатский** шүгүмчүлөдү.

Оон ыңай областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин начальниги эш **Тадар-оол**, Эрзин районда «Сталинскы орук» колхозтун даргазы эш **Аракчаа**, СЭКП Улуг-Хөл райкомунун секретары эш **Самба**, Чөөн-Хемчик районун көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин начальниги эш **Чернышев**, СЭКП Эрзин райкомунун секретары эш **Аракчаа**, облоно эргелекчизи эш **Ломасев**, Шагаан-Арыг МТС-тин директору эш **Гордей**, политиктиг болгаш эртем билгелерин непередир талазы-биле нитилелдин область салбырынын секретары эш **Григоренко**, ВЛКСМ обкомунун секретары эш **Семёнов**, областың көдээ ажил-агый болгаш белеткелдер эргелелин начальнигинин оралакчысы эш **Иванов**, облкүсүсмонун даргазынын оралакчысы эш **Аничма**, СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунун секретары эш **Дилгижек**, Чадаанада дуржулга станциязынын директору эш **Кызыл-оол**, Балгазын ММС директору эш **Тропичин**, облкүсүсмонун даргазы эш **Чимба**, СЭКП Сүт-Хөл райкомунун секретары эш **Серен**, Чаа-Хөл райкүсүсмон даргазы эш **Чанзан-оол** олар санал бергилээр.

СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын партия обкомунун пленуму чакыс эл-сепкилден дөңсөткөн болгаш областың көдээ ажил-агыйнын бүгү адырларында хөгжүдери дүргелдеринче уланган делгеренгей шиптирнин хүлээп алган.

Ажилчы чонун ортузунга агитас-массалыг ажилды күштелдирер Районда агитас-массалыг ажил

Районун партия организациязы ажилчы чоннарын ортузунга агитас-массалыг ажилды күштелдирип турар. Районун партия организациязында 28 агитколлективтер ажилдап турар. Олар боттарынын ажил-чорудулганын чаа-чаа идеялиг чөпсөктерин алганнар. Агитаторлар колхозчуларга, ажилчыларга болгаш эске-даа ажилчы чоннарда СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын таныштырганнар.

Сталин аттыг, Ленин аттыг болгаш Калинин аттыг колхозтарда база Бай-Хаак МТС-те болгаш чамдык эске-даа черлерде партия организацияларынын агитколлективтери боттарынын ажилын чаа күш-биле күштелдирип турарлар. Колхозчулар болгаш механизаторлар ортузунга чоруткан агитас-массалыг ажилдын түннелинде ажил-агыйнын бүдүгүр чоруп улгадып турар. Чижеээлээрге, Сталин аттыг колхозта агитколлектив (удурткучузу эш **Нордун-оол**) амгы үедө таныдылга ажилын калбартып чорудуп турар.

Ол агитколлектив ажилынын төп ортузунга «ССРЭ-нин көдээ ажил-агыйын улам ыңай хөгжүдөр хемчеглери дугайында» СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун доктаалын колхозчу ажил-ишчилерге таныштыраар ажилды тургузуп алганнар. Ында агитаторлар эштер **Никитин**, **Эник**, **Бойай-оол**, **Даваа** болгаш өскелердаа эки ажилдап турарлар. Агитколлектив хана солуннарын өйшаанда үндүрүп, колхозчу бүдүрүлгенин мурнакчыларын хүндүлөп самбыразынга көргүзүп, социалисттик чарыштын түннелдерин өй-өйдө көргүзүп турар. Тараа ажаап алышыкын үзинде 25 колхозчуларын хүндүлөп самбыразынга демделеп көргүскөн. Оларын ажил-иши метод-

тары-биле колхозчулар танышканнар. Бай-Хаак МТС-тин мурнакчы комбайнерлары эштер **Закурдаев** биле **Хромцов** оларын ажилчы дуржулазын непередип пропагандалааны-биле оларын аргаларын өске комбайнерлар шипчээдип алганнар.

Ол колхозка элээн эки тургустунган турган агитас-массалыг ажил көскү түннелдерин берип шыдаан. Колхоз дүжүт ажаап алышыкын өй-шаанда дооскаш, күрүнөгө тараа дужалдазы болгаш МТС-тин ажилдааны дээш натура төлөлгө-биле үзе санаашкан. Оон ыңай чуртталганын болгаш бүдүрүлгенин тудуларын талазы-биле база чамдык экижидилелерин колхоз чедип алган.

Районун Ленин аттыг колхозунда партия эге организациязында агитколлектив база дээр ажилдап турар. Партия организациязынын секретары эш **Ширинжик** агитас-массалыг ажилды ажил-агыйнын хүн-бүрү айтырылары-биле холбаштыраар талазы-биле ажилдарын чоруткан. Оон түннелинде колхоз тараа дужалдазын эрте доозуп, силос салышыкын 140 хуу күүүсөдип, сиген белеткээринин планын барык күүүсөткөн. Ында агитхуудустар болгаш хана солуннар доктаамал үнүп турар. Агитаторлар **Богай-оол**, **Самбукай**, **Бушук-оол**, **Канчыр-оол** болгаш өскелердаа доктаамал ажилдап турарлар.

Ол колхозка агитас-массалыг ажилды багай эвес чорудуп турганын түннелинде колхозчуларын күш-ажылчы идеялиг бедип турар. Мал чеми белеткээр черде ажилдап турар эш **Дундуп-оол** үлүг-нормазын 150 хуу, шөл ажилында эштер **Локсал-оол** биле **Монгуш** олар 150—170 хуу чедир күүүсөдип турарлар.

С. ТУШКОВ

Көскү түннелдер

Улуг-Хөл районун Хайракан су-музунда **Мичурин** аттыг колхозта партия эге организациязы партиянын агитас-массалыг ажилын ажил-агыйык сорулгалар-биле холбаштырып чорутканын түннелинде элээн көскү түннелдерин колхоз ажил-агый чылында чедип ап шыдаан. Чижеээлээрге, колхоз чакы тарылганын планын дээр агротехниктиг хуу-сааларда 108,8 хуу күүүсөткөн, ош ышкаш сиген белеткелдин 108,4 хуу, силос салышыкын 142,2 хуу, күрүнөгө тараа дужалдазын болгаш МТС-ке натура төлөлгө-биле база өйшаанда күүүсөткөн. Оон-биле кады күрүнөгө ыт дужалдазын 107 хуу, дүктү—101,5 хуу күүүсөткөн. Эң чугула сорулгаларын бирээш болуп мал өстүреринин планы база күүсетпийн турар.

Бо планын сорулгаларын өйшаанда күүүсөдип ап турарыныстың күшүтү чөпсөз болза, партиянын агитация ажилын чакыс хоу ажилында, мал чеми белеткеп турар шынааларга болгаш күскү тараа ажаап ап турар шөлдерге, күрүнөгө тараа дужаап турар колхозчуларын ортузунга күштүү-биле калбартып чорутканы-биле бистин коммунистеривин, комсомолчуларынысты болгаш күш-ажылчы тараа ажиларыныстың кызымаккай күш-ажылнын түннелинде чедип алдынганын демделээр херек.

Партиянын эге организациязынын бюрозун агитация ажилдарын планын чогаткаш, бюрга болгаш бүгү кежигүннерин хуралдарына бадладып алгаш ажилдап турар. Партиянын эге организациязынын чанында агитпункт ажилдап,

оон 18 агитаторлар доктаамал быжылатынган черлеринде ажилдап турар. Агитаторлар колхозтун хоу, мал болгаш тулду ажилдарында ажилдап турар колхозчуларга солун номчулгазын 86 удаа, 137 удаа беседаны эрттирип, 4 кино-чурукту, көргүзүп, 15 удаа хүндүлөп самбыразын, 25 удаа көргүзүп самбыраларын үндүрүп, колхозтун мурнакчыларын илеретип турар. Бригадаларга 48 удаа агитхуудустарын үндүрүп, апаа 324 чагааларын бижээш, 8 удаа хана солунун үндүрүп, апаа 72 чагааларын бижип үндүргөн.

Партиянын эге организациязы бодунун чер-черде быжылатынган агитаторлары-биле болгаш колхозчу активтерге дайып ажилдап турар, агитаторлар-биле хүн-бүрүнүн сырий харылзаанын тулду, оларын ажилында практиктиг дузаламчыларын көргүзүп турар, агитаторларын чөвүлөд хуралдарын, семинарларын чугула кампания эгелээринин мурнуу чарында чорудуп турар. Колхозчулар ортузунга агитация ажилын чорудар талазы-биле **С. Дадар-оол**, **В. Дорж**, **О. Кара-оол**, **О. Баазан**, **О. Фая**, **Байр Фая**, **Эник**, **Ынаажап**, **Дырткы-оол**, **Дөмүр-оол**, **Хунажик** болгаш **Келден** олар идеялиг чорудуп турарлар.

Партиянын эге организациязында агитколлектив агитаторлары амгы үедө Совет Эвилелинин Коммунист партиязынын сентябрьда болган Пленумунун төөгүлүг шиптирнин таныштырып база боттары өөренип турарлар.

Т. МАНДЫЙ-ООЛ.

Чугула ажилды экижидеринче кичээнге салыр

Колхозчу ажил-ишчилерин ортузунга социалисттик чарышты калбартырынга, күш-ажылга идеялиг көдүреринге болгаш салдынган ажилдарын сорулгаларын күүседиринге көскү агитация улуг ужуру-дузалаык. Бо чугула ажил **Барыын-Хемчик** районун Хөндөлө сумузунда **Ворошилов** аттыг колхозта чоңуң четпес тургустунган. Колхозтун тулду бригадында ишчилерге көскү агитацияны—лозунгуларын, плакаттарын, агитхуудустарын организаставаан болгаш бригадалар база усту-тук кижилерин социалисттик хүлээлгелерин түннелинде турар. Оон ужурунда колхозчуларын чырык бажынар-биле бүрүн хандыра, суур-жуң чуртталгаже дүрген шилчидер ажилдар колхозта оожум темпилиг

шиптирлетинип, колхоз бо чылын 25 чуртталга бажынарнын тулар турган, ам чүгүлө 13 бажынарнын ханаларын тургузуп алган болгаш мал кажарларын чакыс-даа күүүсетпезинер.

Харын-даа тулду бригадына 1953 чылдын 4 айдан эгелээш, 9 айга чедир боттарынын бүдүрүлгө хуралын кылбайн келген.

Шак мындыг салдычак ажилдын түннелинде колхозчу тулдужуларын иштиден эштер **Данов**, **Олкап-оол**, **Дырткы дээш** ышкаш эштер күш-ажылга хөвончталып, ажилга үнөмс ийке ажилын катгаш чоруп турарлар. Колхозта партия эге организациязы көскү агитация ажилын экижидеринче кичээнге саз-са чогуур.

М. ШОЖУКАЙ.

Профэвилелдериниң III Бүгү-делегей конгресси

ВЕНА. Профэвилелдериниң үшкү Бүгү-делегей конгресси октябрь 20-деги эртеги хуралының эгезинде саналдар талазы-ойле комиссиядан Утомо (Индонезия) конгресстин адресинге байыр чедиришкенин улам үргүлчүлөп турар болгаш октябрь 19-ка чедир байырлыг телеграммаларын болгаш чагааларын саны 2945 четкен деп ээлчеглиг дынадыгы кылган.

Оң соонда колониалдык болгаш чартык колониалдык чурттарда профэвилел шимчээшкенин хөгжүлдесин дугайында Руслан Виджаджасатраның илеткелиниң чугалажышкыны үргүлчүлөп, Францияның Экваториалдык Африкасының профэвилел төвүнүн таарыштырылган комитетиниң секретары Маоо Бек (Камерун) санал берген.

Боттарының негелделери дээш, а ол ышкаш ажилчы чоннарның нити негелделери дээш аргентин ажилчы херэжеженнерин демиселениң дугайы Антониа Де Гауна бодунун саналына чугаалаан.

Капиталисттик чурттарның канчаар-даа аажок улуг шериг бюджеттери хамааты херелелдерин чарыгдалдары кыздарына чедирин, амьдыралдык болгаш күш-ажылдык байдаларын баксырадырына чедирин турарын почтаның, телеграфтын, телефонун болгаш радионун ажилдакчыларының профэвилелдериниң бүгү-делегей каттыжышкынының даргазынын оралакчызы Рене Дюамель чугаалаан.

Мурнуу Африкада демократтык профэвилелдериниң таваржык турары истетип сүрдүрүшкүнерин дугайы Мурнуу Африканың аш-чем болгаш консерв үлөтпүрүнч алыччынарының профэвилелдериниң даргазы Франк Маркванд чугаалаан.

Боттарының эргелери дээш докерлерин болгаш порт ажилчынарының демиселини дугайы Калькутаның (Индия) докерлер профэвилелериниң казначейи Садха Рой чугаалаан.

Оң соонда Руслан Виджаджасатра бодунун илеткелиниң талазы-ойле допчу харыны берип, колониалдык болгаш чартык колониалдык чурттарның профэвилелдериниң мурнууда турар сорулгаларын талазы-ойле, а ол ышкаш ол сорулгалары боттандыра ужурул аргаларын талазы-ойле болгаш саналдар чангыс эп-сеткилди көргүскенин демделген.

Индонезияның болгаш Румынияның төлөөлчидери төлөөлөр болгаш аалчылар динмиттиг адыш чак турда, ол чурттарның ажилчы чоннарындан профэвилелдериниң

Бүгү-делегей федерациязынга белектерин конгресстин президиумунга дамчылап берген.

Оң соонда профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының ревизорларының сан-хөө өтчедун дынаан болгаш ону төлөөлөр бир үн-биле чүлдүг деп көргөн.

Мандат комиссиязының илеткелин Луиджи Грасси кылган.

Профэвилелдериниң үшкү Бүгү-делегей конгресинде 8800 мун ажилчы чоннар төлөөлөнгөн, толдаргайлаарга, Миланга болган ийги конгресстинден 17 миллион кижи хөй болган. Оларын иштинден 80 миллион 354 мун кижи профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязында кирип турар организацияларда бактаап турар, а 8 миллион 246 мун кижи профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязында кирбейн турар.

Конгресстин ажилында 79 чурттарын профэвилелдериниң төлөөлчидери—184 төлөөлөр болгаш хайгааракчылар база 35 аалчылар кирип турар. 342 төлөөлөр болгаш аалчылар профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязында кирбейн турар организацияларын төлөөлөр турар. 184 төлөөлөргө болгаш хайгааракчыларын иштинден 23 чурттардан 67 херэжеженнер бар. Конгресстин ажилында ол ышкаш бүгү делегейиң 7 организацияларындан 22 аалчылар болгаш чалатырганнар кирип турар. Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязы колониалдык болгаш кошкак хөгжүлделик чурттарда канчаар-даа аажок улуг саялдар хамаарылганы болгаш хүндүлелди ажиллап турарын конгресс көргүскенин мандат комиссиязының илеткелинде чугаалап турар.

Британ Гвианазының ажилчы чоннары-биле ачы-думалышкы сагыш-сеткил каттыжышкынын илередиң турар резолюцияны конгресстин киржикчилери бир үн-биле хүлээп алган. Англи колонизаторларынң Британ Гвианазында үлгелдиң турары күчүлелдин барымдааларын буруу шавар дугайында кыйгырыкны конгресс хүлээп алган, Катшыкың Нациялар Организациязынче чоруткан.

Оң соонда профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының удуртурганнарын сонгуурунче конгресс кирипкен.

ПБФ-нын удуртурганнарын сонгааны

ВЕНА. Октябрь 20-нин кежээзинде профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының кол чөвүлелиниң

болгаш күүсекчи комитетиниң хуралы болган.

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының чингине секретарына Луи Сайяны кол чөвүлел бодунун хуралына бир үн-биле сонгаан.

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының күүсекчи комитеди профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының даргазын, 14 кижини составтыг күүсекчи бюрону болгаш профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының дөрт секретарыларын бир үн-биле сонгаан.

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының даргазына Джузеппе Ди Витторио сонгутурган.

Күүсекчи бюронуң составында: Ди Витторио—профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының даргазы (Италия), күш-ажылдын бүгүннү итали конфедерациязының чингине секретары, Луи Сайян—профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының чингине секретары (Франция), оралакчы даргаларына Н. М. Шверник (ССРЭ), Алан Ле Леап (Франция), Лю Ни-и (Кыдат), Ломбардо Толедано (Латин Америка), Герберт Варнке (Германия), Данге (Индия), Абдулла Ди-алло (Африка), Ласаро Пенья (Куба), Тесла (Чехословакия), Ньон (Индонезия), Врандсен (Голландия), Лучеси (Бразилия) киргеннер.

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының секретарларына: Казаков, Грасси, Лю Чжан-шэн болгаш Журдэн сонгутурганнар.

Октябрь 21-де кежээки хурал

ВЕНА. Октябрь 21-деги кежээки хуралга саналдар талазы-биле комиссияның ажилының дугайында Дюамель илеткел кылган. Ол, конгресстин адресинге 56 чурттардан 3445 байыр чедиришкенин келген деп медээлээн, ол байыр чедиришкенин саны болгаш шынар байдалы бүгү делегейиң ажилчы чоннарынын ортузунага профэвилелдериниң III Бүгү-делегей конгрессиниң ажилыны кайгамчык улуг үнелелди болуп турарын дугайы херечилеп турар дээрзин онзалап шыяган.

Язы-бүрү төлөөлөрдөн киртилген 32 саналдар комиссия өөрөпкөн көргөн болгаш чамлык саналдарың талазы-биле конгресс чангыс эп-сеткилди шинтипирлерин-даа хүлээп алган деп Дюамель дынаткан.

Саналдар талазы-биле комиссияның илеткелин бир үн-биле балылаан.

Оң соонда конгресстин төлөөлө-

ри Иранда байдал дугайында резолюцияны база бир үн-биле хүлээп алган. Бодунун хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демисежи турар Иранның ажилчы чоннары-биле эп-сеткил каттыштырылганы конгресс илереткен.

Испан улустун өлүмүг дайыны Франко-биле АКШ-тың аразында шериг дугуржулганы буруу шаап турар резолюцияны төлөөлөр бир үн-биле хүлээп алган. Испанияның ажилчы англызы-биле болгаш улугу-биле боттарының эп-сеткил каттыштырылганы илередиңиче бүгү ажилчы чоннарын конгресстин ол резолюциясында кыйгырып турар.

Ажилчы чоннарын херээ дээш база боттарының чурттарының хамаарышпас чоруу дээш демиселелерге, кара-бажынарда туруп турар болгаш истедип сүрдүрүшкүндө таваржып турар демиселелерге чагааларын тектисин конгресстин төлөөлери чүлдүг деп көргөн.

Кандидатуралар талазы-биле комиссияның даргазы Анри Рейно профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының күүсекчи органның—профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының кол чөвүлели болгаш күүсекчи комитетин сонгаанының дугайы конгресстин төлөөлөргө дынаткан.

Күүсекчи бюрга Ди Витториону, Луи Сайяны, Н. М. Шверникти, Лю Ни-и-ни, Алан Ле Леапты, Дангени, Ломбардо Толеданону болгаш ажилчы шимчээшкенин өске-даа удурткучлары сонгаанының дугайында дынадыгы төлөөлөр бут кырынга тура, динмиттиг адыш чаксаакшыны-биле байырлап турганнар.

Ле Леап хуралдын удурткучу конгрессияның даргазы Джузеппе Ди Витториога дамчыдып берген. Ол даргалаар олутка көстүп келирге ону төлөөлөр динмиттиг, үр адыш чаксаакшыны-биле үткээлээр.

Оң соонда конгресс кол документиери — конгресске дынаан илеткелдер талазы-биле резолюцияны чугаалажырыңче кирипкен.

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей федерациязының ажил-чорудугазының өтчедунун талазы-биле болгаш амьдырал денелин бедилер дээш, тайбың дээш демиселге ажилчы чоннарын хөдөлнүшкенириниң чангыс-эвин быжылгаварың талазы-биле профэвилелдериниң моон сонгаары сорулгаларын дугайында резолюция бир үн-биле хүлээп алдынган.

(СЭТА-нын тускай корр).

Фредерик Жолио Кюриның медеглели

ПРАГА. Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң даргазы Фредерик Жолио Кюриның моон адаанда медеглели чарлап үндүрерин Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң секретариаты дамчыткан.

Ноябрьның 23-тен 28-ке чедир Тайбының Бүгү-делегей Чөвүлелиниң сессиясы Венага болур.

Улустарын хамаарышпас чоруун болгаш айтыл чок чоруун хүндүлөөн ёзу-биле нациялар аразында чөрүлдээлери болгаш маргылдааларны бүгүдөгө таарымчалыг дугуржулгаларга үндөзүлөш, шинтипирлээрин чазактардан чедип алыр сорулга-биле кижилерин эрткен.

Ким Ир Сенның болгаш Пын Дэ-хуэйның генерал Хэлге чагаазы

ПЕКИН. (СЭТА). Синьхуа агентилелиниң корреспондентизиниң Кэсондан медээлел турары:

Кореяның Улустун армиязының Кол команддылакчызы маршал Ким Ир Сен болгаш кыдат улустун эки-турачы кезектериниң команддылакчызы генерал Пын Дэ-хуэй октябрь 20-де Катшыкың Нацияларын шериглериниң Кол команддылакчызы Хэлге чага чоруткан. Тодаргайла-тынганы-биле алырга, американнарын холунга турган 98732 корей болгаш кыдат туттурган шериглериниң дугайында шуут болгаш турар.

Вьетнамда француз шавар-халдаашкының буураашкыны

ШАНХАЙ. Ханойнун мурнуу чүгүнче 50 миль черде турар Вьетнамның Улустун армиязына удур чак шавар-халдаашкыны Индий-Кылатта турар француз шериглер октябрь 15-те чоруткан. Ол шавар-халдаашкыны Индий-Кылатта «дайындык чеди чылыны дургузууда эң күчүлүг шавар-халдаашкы» кылдыр даштыкы парлалга медээлел турар.

Франс Пресс агентилелиниң Ханойдан медээлел турарын ёзугаар алырга, алырга, ол шавар-халдаашкына ужура-чүл, куяк танкылыг, чадаг шериглерин болгаш парашют-десантылыг кезектер киришкен. Вьетнамның Улустун армиязының күштерин чартыктыларының сорулгазы-

(СЭТА).

Боттарының эргелери дээш Австралияның ажилчы чоннарының демисели

СИДНЕЙ. Австралияның машина тудуужуларының профэвилел каттыжышкынының кежигүннериниң бүгүннүи дөрт шактыг ажил соксаакшыны октябрь 22-де болган. Ажил соксаакшынының үезинде митингилер эрттип, анаа профэвилел сонгулдаларын арбитраж судунун талазында хынап турарына удур демиселди үргүлчүлөрүн дугайында профэвилелниң удурткучазының рекомендациязын чугаалажып көргөн.

«Трибун» солунунун медээлел турарын ёзугаар алырга, ол профэвилелниң 2500 хире кежигүннери киришкен Сиднейге болган митингиниң киржикчилерин хөй нуруу-

зууну бадылаашкыны-биле профэвилел органнының удурткучларының сонгулдаларын судун талазында хынап турарынага профэвилелниң Сидней комитетиниң удурланышкынын чүлүдүнүп көрүп турар резолюцияны бадылаан.

Ажилчынарын амьдырал байдалыңче халдап турар үеде профэвилелни кошкадып сулардырынын сорулгазы-биле сонгулдаларын суд хыналдазына тургускан деп солун айтып турар.

Ол хыналдага удур Мурнуу Австралияның профэвилел организациялары база удурланганнар.

(СЭТА).

Харысалгалыг редакторнун оралакчызы М. Н. Люндуп.

«Главкинопрокатын» Тыва область конторазы

„Корабльдер бастиннарны штурманп турлар“

деп уран-чечен өңүг чаа кино чурукту областың кино экраннарыңче таралып үндүргөн.

Ол кинону „Мосфильмниң“ кино-студиясы 1953 чылда чугаадып үндүргөн.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Орус флоттун дугайында чаа фильм

(Төңүзү. Эгези 3-кү арында).

таары дээш тудуушкуннарга эвээш эвес орус маадырлар өлгүлээн. Мынчангаш гректерин хосталгазына Россияның чидирген коргалдары биче эвес. Тус черин чуртталчаларының ёзу-чурумнарын барымдаалааш, Ушаков Ионикитиң ордулуктурга тускай догунаан республиканың тургустунарын чарлаан. Ол болза, туразында аажылалдык болгаш монархиялыг эрге-чагырганың кидин-не тергиделди үезинде боттанган канчаар-даа аажок чалданыш чок, шинтипирлиг чорук болур.

Ушаковтун эскадрасы Италияның ордулуктарын хостап апкан турган хүннерде, Италияда орус шериглерге фельдмаршал (дээди маршал) Суворов чедип келир. Ол ыччарда эвилелчилериниң катышкан шериг күштериниң кол команддылакчызына томуйлаткан турган. Суворов анаа келген дораа-ла французтарга өлүмүг согушкуннарын улай-улай таварыштырган. Суворов, адмирал Ушаковтун кайгамчыктыг тилелелериниң дугайы дынааш, анаа чоруткан чагаазына мынча деп бижээн: «Оода-ла мичман дужаалдык болуп, Корфу тулуушкуннарыңа киришкен болумза аар! кылдыр, иштимде бодатынар-дыр мен...». Суворовтун бо мактаашкыны Ушаковтун бодунга-даа, оң бүгү офицерлеринге болгаш мастротарына ыччарда эң улуг шаннал, хей-аът киришкени болган.

Ушаковтун эскадрасы Италияның эриктеринче углааш чоруптар. Орус далайжыларын десантызы Неапольду чаа хостап аптар. Россияның ол чаа чедишкенин алаарга өвүрүрэн англи дипломаттар өвжөн бодап, Ушаковка удур сүлчээленип эгелээрлер. Египеттин эриктерин шымдылы-биле камга-

лап турган англи флот бодунун кургак чер шерини аштырышкыдан чайладыр сорулга-биле, чанар дээш далайың бар чораан Бонапарти Францияже өжегерээн эрттирип чорудуптар.

Неапольду французтардан хостадып турар үеде дүжүп беришкени дугайында орус болгаш англи команддылаалык бижээн документизин англи адмирал Нельсон бодунун дээргилериниң дужаалы ёзугаар ора соккаш, октаптар. Ынчангаш чепсез дүжүртүп, хол-даяннатанган француз солдаттарын англи чаннар хайраа чогу-биле боолал эгелээр. Нельсонун кораблинге олуруп алгаш, дешишкенин эеп келген Неаполь хаанының кадайының дужаалы ёзугаар, англи шериглер республиканчы патриоттарны массалы-биле хорудалга олуртуп, араатаны-биле шаажылап турары чуруктан көстүр. Дээр угааныг, депшилгелиг англичаннар, оң иштинде Нельсонун чоок өңнү командир Фут безин ол туразында аажылалдык политиказына шынгымы-биле удурланып турар. Нельсон боду, ол чүдөк-бужар политикчилерин дузаанга кирип, дайлымынга алыпканын билдип турза-даа, оларга удурланырын диттип шыдавайн баар.

Англи корабльдин иштинге ийи улуг чурттарын адмиралдары—Ушаков биле Нельсонун ужуражылгасы болуп эрттер. Кара сагыштыг, өскердикчү үлгедигиниң чайламыр чок фактыларын бадыткадып чугаалавышкан, Ушаков ол орта англи адмиралга мындыг айтырыгы салыр:

—Черле силер каянга чедир, эвилелчиң дайыны, дайынын эвилелчизи болур ужурул кижжи силер?—дээрзин далайы мен, далай-

жи силерден айтырып ор мен—дээр-ге, оозу харылаар сөс тыппайн, шуут-ла харлыгып каар. Ынчан Ушаков моон сонгаар шыңчы найыралдык болурун күзеп, Нельсонче холун сунар. Демгизи холун сиритиптишаан, сунарнын каймыз чорда, эжик даштынга дынаалап турган лорд Гамилтон биле оң кадайы леди Эмма олар кирип келирге, чокуккан хевир-биле Ушаковтан аяар ырай бээр...

Чер ортузуңун далайыңа чоруткан Ушаковтун кайгамчыктыг походу Италияның найсылалы—Римни хостааны-биле доостур. Төрөөн чуртунга эеп келгенин үезинде хаан өртчезиниң лээди шериг дүжүметтери Ушаковту шооугу-биле көрүп, оң дугайында чүзүн-баазын хотпанышкынарын кылып туруп бергеннер. Оон ужуруннан шылгарангай флоттук шериг албанындан халажып үери-биле хаанга дилег кирир ужурга таварышкан.

Халашка-ла элээн каш чылдар эрткен соонда, кырып назылаан Ушаков, бодунун үндөзүлөп тургусканы Кара далай флотун көөрү-биле Севастопольга чедип келир. Бодунун дайыны өңүктери-биле кырган адмиралдык ол ужуражылгасы сеткил-сагыштың улуг хайныкшылын илередиң турары көрүктүлөргө иден.

—Ушаковту флоттан чартыктырып болур-ла мынаан харын, а бойдустан туржук, далайдан ол чарлып шыдаар деппе!—дээрзин ол өңүктөринге чугаалап турар.

Чыскаалган далайжылар мурну-биле эрттип бар чоруй Ушаков, шаанда дайынын огуңдан оң амы-тыны камгалат алган Виктор Ермолаевке кончуг дөмөйлөшкөк анык мичманын көре тырттып каар. Ол болза, демги Викторнун дунмазы болган. Ушаков мичманын корабльдин эринге эдертип чедирип келгеш, бодунун көргөн бажын бедик көдүрүшкөн, анаа мындыг сөстөрүн чугаалап турар:

—Орустун далайы—Кара далай